

Sygn. akt III Ca 218/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 czerwca 2018 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Andrzej Dyrda (spr.)

Sędziowie: SO Roman Troll

SR (del.) Maryla Majewska – Lewandowska

Protokolant Marzena Makoś

po rozpoznaniu w dniu 13 czerwca 2018 r. w Gliwicach na rozprawie

sprawy z powództwa U. L.

przeciwko A. L.

o alimenty

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim

z dnia 12 grudnia 2017 r., sygn. akt III RC 245/17

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

- 1) **zasądza od pozwanego A. L. na rzecz powódki U. L. alimenty po 300 zł (trzysta złotych) miesięcznie, płatne z góry do 15-go dnia każdego miesiąca, począwszy od 20 czerwca 2017 r. z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w razie uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat;**
- 2) **oddala powództwo w pozostałym zakresie;**
- 3) **zasądza od pozwanego na rzecz powódki 831,50 zł (osiemset trzydzieści jeden złotych i pięćdziesiąt groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu;**
- 4) **nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim 180 zł (sto osiemdziesiąt złotych) tytułem kosztów sądowych, od uiszczenia których powódka była ustawowo zwolniona;**
- 5) **odstępuje od obciążenia powódki kosztami sądowymi;**

II. oddala apelację w pozostałym zakresie;

III. zasądza od pozwanego na rzecz powódki 390 zł (trzysta dziewięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego;

IV. nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim 180 zł (sto osiemdziesiąt złotych) tytułem kosztów sądowych, od uiszczenia których powódka była ustawowo zwolniona w postępowaniu odwoławczym;

V. odstępuje od obciążenia powódki kosztami sądowymi w postępowaniu odwoławczym.

SSR (del.) Maryla Majewska - Lewandowska SSO Andrzej Dyrda SSO Roman Troll

UZASADNIENIE

Powódka U. L. wniosła o zasądzenie od pozwanego A. L. alimentów w wysokości po 600 zł od dnia 1 kwietnia 2017r.

Uzasadniając roszczenie wskazała, że strony były małżeństwem, które rozwiązano prawomocnym wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Katowicach z dnia 13 grudnia 1996r. przez rozwód z wyłącznej winy pozwanego. Obecnie powódka utrzymuje się wyłącznie z emerytury w wysokości 1.605,04 zł, która nie pokrywa wszystkich elementarnych potrzeb życiowych powódki, a które wymagają wydatkowania kwoty ok. 2.200 zł miesięcznie. Wskazując, szczegółowo koszty swojego utrzymania, podniosła, że potrzebuje, przy uwzględnieniu swojej emerytury, jeszcze kwoty po 600 zł miesięcznie.

Pozwany A. L. w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości.

W uzasadnieniu podał, że z uwagi na obecną sytuację majątkową, osobistą i zdrowotną nie jest w stanie łożyć alimentów na rzecz powódki. Pozwany pobiera emeryturę w wysokości 2.413,12 zł. Zawarł związek małżeński z L. L.. Żona pozwanego pracuje w szpitalu jako laborant medyczny i zarabia miesięcznie 1.860 zł netto. Pozwany leczy się onkologicznie, stwierdzono u niego guza trzustki oraz tętniaka aorty brzusznej. Wskazał, że miesięczne koszty utrzymania pozwanego wynoszą ok. 2.230 zł miesięcznie (bez wypoczynku). Ponadto pozwany zmuszony jest korzystać z prywatnych wizyt lekarskich na które wymaga wydatkowania kwoty ok. 350 zł miesięcznie. Nadto pozwany wskazał również miesięczne koszty utrzymania jego żony L. L.. Ponadto pozwany podniósł, że powódka zajmuje bardzo duże mieszkanie, dwupoziomowe i o ile powódka obecnie nie dzieli kosztów utrzymania tego mieszkania z inną osobą, przyjąć należy, że mogłaby zamienić je na mniejsze, czy też mieszkanie z niższym czynszem, co pozwoliłoby jej wygospodarować środki na swoje utrzymanie.

Sąd Rejonowy w Wodzisławiu Śląskim wyrokiem z dnia 12 grudnia 2017r. oddalił powództwo. Sąd nadto koszty zastępstwa advokackiego zniósł wzajemnie oraz kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Orzeczenie to poprzedził ustaleniem, że 26 czerwca 1995r. strony zawarły ugodę w sprawie o podział majątku dorobkowego i ustaliły, że w skład ich majątku dorobkowego wchodzi następujące rzeczy: mieszkanie własnościowe na Osiedlu (...) o wartości 32.330,48 zł, garaż położony w W. na Osiedli (...) o wartości 7.000 zł, samochód osobowy O. (...) o wartości 13.000 zł, całkowite wyposażenie mieszkania na Osiedli (...) o wartości 8.000 zł, nakłady na nieruchomości stanowiącą własność matki powódki M. S. (1) o wartości 10.000 zł czyli majątek dorobkowy o łącznej wartości 70.330,48 zł. Strony dokonały zgodnego i całkowitego podziału majątku dorobkowego w ten sposób, że: powódka U. L. otrzymała na wyłączną własność mieszkanie położone w W. na Osiedlu (...) wraz z telefonem, garaż położony na Osiedlu (...), całkowite wyposażenie mieszkania na Osiedlu (...) i nakłady na nieruchomości stanowiącą własność matki powódki. Pozwany A. L. otrzymał na wyłączną własność samochód osobowy marki O. (...) od powódki otrzymał kwotę 10.000 zł tytułem wyrównania udziału w majątku dorobkowym stron.

W dniu 21 września 1995r. została zawarta umowa darowizny, w której powódka przekazała swojemu synowi M. S. (2) spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego a obdarowany ustanowił na jej rzecz zgodnie z życzeniem prawo bezpłatnego, dożywotniego użytkowania przedmiotu darowizny.

W wyroku Sądu Wojewódzkiego w Katowicach z dnia 13 grudnia 1996r. po 2 latach faktycznej separacji rozwiązano małżeństwo stron z winy pozwanego A. L.. Powódka prowadziła działalność gospodarczą / w czasie choroby pobierała zasiłek w wysokości 400 zł miesięcznie/ a pozwany pobierał rentę w wysokości 673 zł.

Powódka U. L. ma 66 lat, nie ma wyuczonego zawodu.

Po rozwodzie prowadziła działalność gospodarczą w zakresie handlu a po jej zakończeniu pracowała w różnych sklepach do 2012r. Obecnie powódka mieszka sama i ponosi następujące wydatki: czynsz 850 zł miesięcznie (zdaniem Sądu płaci syn powódki), energia 88 zł miesięcznie, gaz 28 zł miesięcznie, telefony 96 zł stacjonarny i komórkowy, paliwo 150 zł miesięcznie, wymiana oleju plus filtry 60 zł miesięcznie, polisa OC 30 zł miesięcznie, środki czystości 60 zł, wyżywienie 500 zł miesięcznie, odzież obuwie 150 zł miesięcznie, lekarstwa z powodu nadciśnienia i maści reumatologiczne 120 zł miesięcznie, fryzjer plus kosmetyki 40 zł miesięcznie, telewizja kablowa 40 zł. Łącznie wydatki powódki wynoszą ok. 1.362 zł miesięcznie.

Powódka pobiera emeryturę w wysokości 1.605 zł netto. Utrzymuje kontakt z synem, który jej pomaga. Powódka zajmuje mieszkanie o powierzchni 80 m².

Pozwany A. L. ma 72 lata, z zawodu jest górnikiem. Obecnie mieszka w K. z żoną L. L. w wieku 56 lat. Żona pozwanego pracuje w szpitalu, jako laborant i zarabia ok. 1.900 zł. Za mieszkanie płaci 290 zł, za energię 100 zł miesięcznie, gaz 70 zł miesięcznie, ubezpieczenie i podatek gruntowy 47 zł miesięcznie, telefon 79 zł miesięcznie, opłata TV abonament RTV i internet 139 zł miesięcznie. Pozwany na wyżywienie /dieta apteczna/ przeznacza 900 zł miesięcznie, odzież i obuwie 150 zł miesięcznie, lekarstwa 200 zł w zależności od stanu zdrowia, środki czystości 100 zł, rehabilitacja lecznicza 1.500 zł rocznie /sanatorium/, rozrywka 100 zł, paliwo 300 zł, przegląd samochodu i ubezpieczenie 92 zł miesięcznie, wymiana opon, klimatyzacja olej 40 zł miesięcznie, wizyty lekarskie 350 zł miesięcznie /onkolog, radiolog/ oraz leczenie szpitalne. Koszty utrzymania żony pozwanego są następujące: wyżywienie 600 zł, odzież obuwie 150 zł, lekarstwa 120 zł, fryzjer, kosmetyczka 70 zł, rozrywki 100 zł miesięcznie, bilet miesięczny do pracy 86 zł.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Rejonowy zakwalifikował roszczenie powódki w oparciu o art. 60 § 2 k.r.o. Zgodnie z nim, jeżeli jeden z małżonków został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia, a rozwód pociąga za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego, sąd na żądanie małżonka niewinnego może orzec, że małżonek wyłącznie winny obowiązany jest przyczynić się w odpowiednim zakresie do zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb małżonka niewinnego, chociażby ten nie znajdował się w niedostatku, przy czym, zgodnie z § 3 powołanego przepisu obowiązek ten nie jest ograniczony w czasie, gdy zobowiązanym jest małżonek rozwiedziony, który został uznany za winnego rozpadu pożycia.

Sąd wskazał, że w ustalonym stanie faktycznym, rozkład ten nastąpił z winy pozwanego, a powódka nie zawarła dotychczas nowego związku małżeńskiego.

Sąd I instancji powołując się na tezę zawartą w orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 28 października 1980r., III CRN 222/80 wskazał, że przy orzekaniu o alimentach na podstawie art. 60 § 2 kro należy porównać sytuację, w jakiej małżonek niewinny znajdzie się po rozwodzie, z sytuacją, w jakiej by się znajdował, gdyby pożycie małżonków funkcjonowało normalnie.

Sąd nadto wskazał, że uregulowanie zawarte w art. 60 § 2 kro należy rozumieć nie jako prawo małżonka niewinnego do równiej stopy życiowej z małżonkiem zobowiązanym, ale jako prawo do bardziej dostatniego życia niż tylko zaspokajanie usprawiedliwionych potrzeb. Sąd zwrócił przy tym uwagę, że zakres obowiązku alimentacyjnego, o którym mowa zależy od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego, przy uwzględnieniu także jego możliwości zarobkowych i majątkowych. Sąd wyjaśnił, że przez odpowiedni zakres w jakim małżonek ponoszący wyłączną winę rozkładu pożycia powinien przyczynić się do zaspokajania potrzeb małżonka niewinnego należy rozumieć różnicę pomiędzy ilością środków potrzebnych do zaspokojenia usprawiedliwionych potrzeb małżonka niewinnego a możliwościami zarobkowymi i majątkowymi zobowiązanego.

Uwzględniając powyższe, Sąd stwierdził, że w niniejszej sprawie nie zostały spełnione ogólne przesłanki określone w art. 60 § 2 k.r.o. Sąd stwierdził, że rozwód wpłynął na sytuację powódki, jednakże strony przed rozwodem uregulowały wszystkie swoje sprawy materialne i rozliczyły się w ramach podziału majątku dorobkowego. Nadto, Sąd wskazał, że rozwód został orzeczony po 2 letniej separacji i każda ze stron miała możliwości zarobkowe. Sąd uznał także, że powódka ma o wiele większe możliwości zarobkowe niż to przedstawia, a nadto była właścicielką mieszkania, natomiast umowa darowizny została zawarta przed rozwodem.

Z tych względów Sąd stwierdził, że powódka własne koszty utrzymania winna, przy dołożeniu należytej staranności, pokrywać samodzielnie i oddalił powództwo. Sąd o kosztach procesu orzekł na podstawie art. 102 k.p.c.

Apelację od tego orzeczenia wniosła powódka.

Zarzuciła błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, który miał wpływ na jego treść, przez błędne przyjęcie jakoby łączne wydatki powódki wynosiły ok. 1362 zł miesięcznie w sytuacji, gdy suma wymienionych tam wydatków w skali miesiąca wyraża się kwotą ok. 2.200 zł miesięcznie, jak również bezzasadne odmówienie wiary zeznaniom powódki w części wykazującej, iż ponosi opłaty ona z tytułu czynszu za mieszkanie, w sytuacji, gdy przedłożony Sądowi i znajdujący się na karcie 48 akt dokument w postaci pisma Spółdzielni Mieszkaniowej (...) o wysokości opłat za mieszkanie zajmowane przez powódkę wykazuje, że opłaty te wynoszą ponad 800 zł miesięcznie, z czego na media, o których zeznawała powódka, przypada kwota ok. 500 zł miesięcznie, a reszta to są należności z tytułu funduszu remontowego, eksploatacji, podatku, o których zeznawała powódka, że ponosi je syn.

Nadto podniosła dowolną ocenę postanowień § 3 umowy darowizny z dnia 21 września 1995r. przez chybione przyjęcie, jakoby prawo bezpłatnego użytkowania mieszkania, tam zastrzeżone dla powódki nakazywało obdarowanemu ponoszenie wszelkich opłat za media tj. energię elektryczną, ciepłą i zimną wodę, ogrzewanie mieszkania, gaz itp. w sytuacji, gdy te świadczenia mogły by przysługiwać powódce, gdyby zawarła ona umowę o dożywocie, a nie umowę darowizny z ustanowieniem użytkowania, jak również dowolne przyjęcie, jakoby powódka miała mieć „większe możliwości zarobkowe niż sama twierdzi” w sytuacji, gdy powódka nie ma żadnych możliwości zarobkowych, chociażby z uwagi na swój wiek, albowiem jest oczywistym, że kobieta o początkowym numerze PESEL (...) nie ma żadnych szans na rynku pracy.

Zarzuciła także naruszenie prawa materialnego a to art. 60 § 2 kro przez błędne przyjęcie, jakoby rozwód małżeństwa z winy pozwanego, nie spowodował istotnego pogorszenia sytuacji materialnej powódki, gdy tymczasem, postępowanie dowodowe wykazało, że powódkę nie stać na pokrycie podstawowych wydatków związanych z jej utrzymaniem, mieszkaniem i leczeniem, a gdyby pozostawała ona nadal w związku małżeńskim z pozwanym to emerytura pozwanego razem z jej emeryturą, pozwalałaby powódce na dostatnie życie.

Na tych podstawach wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Wodzisławiu Śląskim z równoczesnym przyznaniem powódce zwrotu kosztów procesu za wszystkie instancje w obu przypadkach.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Sąd pierwszej instancji prawidłowo zakwalifikował roszczenie powódki przyjmując podstawę prawną swego rozstrzygnięcia przywołane przepisy prawne, a następnie ustalił wszystkie okoliczności faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Poczynione ustalenia dotyczące okoliczności faktycznych mają podstawę w zgromadzonym w sprawie materiałnym dowodowym, który w zakresie dokonanych ustaleń jest logiczny i wzajemnie spójny, natomiast informacje zawarte w poszczególnych źródłach dowodowych nawzajem się uzupełniają i potwierdzają, przez co są w pełni wiarygodne.

Ustalenia te Sąd Okręgowy przyjmuje za własne.

Niemniej jednak wyprowadzone z nich wnioski nie były prawidłowe co do zaistnienia przesłanek określonych w art. 60 § 2 k.r.o.

Zgodnie z art. 60 § 2 k.r.o., jeżeli jeden z małżonków został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia, a rozwód pociąga za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego, sąd na żądanie małżonka niewinnego może orzec, że małżonek wyłącznie winny obowiązany jest przyczynić się w odpowiednim zakresie do zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb małżonka niewinnego, chociażby ten nie znajdował się w niedostatku.

Celem jakiemu służy roszczenie oparte na art. 60 § 2 k.r.o. jest zapobieżenie sytuacji, w której rozwód miałby spowodować pogorszenie w istotny sposób sytuacji materialnej małżonka niewinnego w porównaniu do sytuacji, w której znajdowałby się w prawidłowo funkcjonującym małżeństwie. Zakres, w jakim to ma nastąpić, określa z jednej strony stopień pogorszenia się sytuacji materialnej małżonka niewinnego, a z drugiej strony zasady słuszności, które określają jaki w konkretnej sprawie zakres przyczynienia się małżonka winnego może być uznany za "odpowiedni". Z reguły będzie on się znajdował pomiędzy granicą, poniżej której leży niedostatek, a granicą, której przekroczenie byłoby zrównaniem stopy życiowej obojga rozwiedzionych małżonków (wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 9 września 2009r., I ACa 565/09).

Obowiązek alimentacyjny ustalony na tej podstawie pomimo, iż jak wskazał Sąd Apelacyjny w Katowicach z dnia 15 lipca 2004r. (I ACa 375/04), nie daje małżonkowi niewinnemu prawa do równej stopy życiowej z małżonkiem zobowiązanym, to jednak udziela mu uprawnienia do bardziej dostatniego życia poprzez przyczynienie się w odpowiednim zakresie do zaspokojenia usprawiedliwionych potrzeb, chociażby nie znajdował się on w niedostatku (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 15 lipca 2004r., I ACa 375/04).

Kryterium oceny zasadności takiego roszczenia stanowi porównanie sytuacji materialnej małżonka niewinnego z tym położeniem, jakie istniałoby, gdyby rozwód nie został w ogóle orzeczony i gdyby małżonkowie kontynuowali pożycie (teza XIII uchwały Sądu Najwyższego z 16 grudnia 1987r., III CZP 91/86). Nadto, przy porównaniu sytuacji materialnej małżonka niewinnego należy badać nie tylko stan rzeczywisty, który istniał przed rozwodem, ale i uwzględnić jego uprawnienia do korzystania z wkładu drugiego małżonka w zaspokajanie potrzeb rodziny (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1998r., III CKN 880/98).

Sąd Rejonowy uznał, że roszczenie powódki nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy dokonując jednakże porównania stanu majątkowego stron w chwili ustania małżeństwa z chwilą wyrokowania należy zwrócić uwagę, że w chwili, gdy strony były małżeństwem łączny ich dochód wyniósł około 1.073 zł. Obecnie, ten hipotetyczny dochód wyniósłby około 4.018,12 zł, przy czym dochód powódki wynosi 1.605 zł, a pozwanego 2.413,12 zł. Różnica zatem dochodów stron w analizowanym okresie wynosi 808,12 zł.

W tym miejscu należy podnieść, że na uwzględnienie nie zasługiwało lakoniczne stwierdzenie Sądu Rejonowego, iż powódka posiada wyższe możliwości zarobkowe albowiem zarówno ona jak również pozwany uzyskują dochód z przysługujących im świadczeń emerytalnych. Ze względu na wiek, obu stron, nie sposób uznać, aby ich możliwości zarobkowe były wyższe aniżeli te obecnie uzyskiwane.

Z dokonanych w poprzednim akapicie wyliczeń jednoznacznie wynika, że sytuacja powódki byłaby korzystniejsza, gdyby rozwodu nie orzeczono, a przy uwzględnieniu usprawiedliwionych potrzeb powódki, należało ustalić wysokość tego obowiązku na kwotę 300 zł miesięcznie. Po uwzględnieniu bowiem ustalonych powódka będzie miała do dyspozycji łączny dochód w wysokości 1.905 zł, natomiast pozwany 2.113,12 zł.

Z tych względów apelacja powódki została uwzględniona na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., w pozostałym zakresie ją oddalając na podstawie art. 385 k.p.c.

Konsekwencją rozstrzygnięcia reformatorijnego stała się konieczność zmiany rozstrzygnięcia o kosztach procesu stosunkowo je rozdzielając na podstawie art. 100 k.p.c. przy uwzględnieniu, że

powód utrzymał się ze swoim roszczeniem w 50 %. Powódka poniosła koszty w wysokości 1.800 zł, a pozwany w wysokości 137 zł. Każda ze stron winna zatem ponieść te koszty w 50 %, co czyniło zasadnym obciążenie pozwanego obowiązkiem zwrotu kosztu w wysokości 831,50 zł.

Na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w związku z art. 100 k.p.c. nakazano pobrać od pozwanego połowę opłatę od pozwu której strona powodowa, zgodnie z art. 96 ust. 1 pkt 2 w/w ustawy, nie miała obowiązku uiścić, natomiast stronę powodową, zwolniono od obowiązku jej poniesienia na podstawie art. 113 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

O kosztach postępowania odwoławczego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. art. 100 k.p.c. w związku z art. 391 § 2 k.p.c. przy uwzględnieniu, że powód utrzymał się ze swoim roszczeniem w 50 %.

Na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w związku z art. 100 k.p.c. nakazano pobrać od pozwanego połowę opłatę od apelacji której strona powodowa, zgodnie z art. 96 ust. 1 pkt 2 w/w ustawy, nie miała obowiązku uiścić, natomiast stronę powodową, zwolniono od obowiązku jej poniesienia na podstawie art. 113 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

SSR(del.) Maryla Majewska – Lewandowska SSO Andrzej Dyrda SSO Roman Troll